

**PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASASI BITIRUVCHILARINING
KASBIY O'ZINI O'ZI RIVOJLANTIRISHI ORQALI BANDLIGINI
TA'MINLASHNING INNOVATSION PEDAGOGIK MEXANIZMLARI**

*Buxoro davlat pedagogika instituti
Buxoro viloyati Buxoro tumani
2-umumta'lim maktabi o'qituvchisi
Omonova Mohiniso Maqsud qizi*

Annotatsiya: Maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishi orqali bandligini ta'minlash masalasi yoritilgan. Zamonaviy mehnat bozori sharoitida pedagog kadrlarning raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion pedagogik mexanizmlarning o'rni tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlar, ularning bitiruvchilarning ish bilan ta'minlanishiga ta'siri ilmiy asosda o'rganilgan. Olingan natijalar asosida pedagogika OTMlarida ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: pedagogika OTM, bandlik, kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish, innovatsion pedagogik mexanizmlar, raqobatbardoshlik, mehnat bozori.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagog kadrlarning raqobatbardoshligini oshirishni dolzarb vazifa sifatida belgilamoqda. Ayniqsa, pedagogika oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining bandligini ta'minlash masalasi ularning kasbiy tayyorgarligi, mustaqil rivojlanish salohiyati va zamonaviy mehnat bozoriga moslashuv darajasi bilan bevosita bog'liqdir. Mehnat bozorida yuz berayotgan tezkor o'zgarishlar pedagoglardan faqatgina nazariy bilim emas, balki uzluksiz kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasini ham talab etmoqda.

Kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish pedagog shaxsining professional yetuklikka erishishida muhim omil bo'lib, u bitiruvchilarning ish bilan ta'minlanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu nuqtai nazardan, pedagogika OTM bitiruvchilarining bandligini ta'minlashda innovatsion pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish zarurati yuzaga kelmoqda. Mazkur maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishi orqali bandligini ta'minlashning samarali pedagogik mexanizmlari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev o'z asarlari va nutqlarida ta'lim sohasini rivojlantirish,

yosh mutaxassislarning kasbiy salohiyatini oshirish hamda ularning bandligini ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratadi. Xususan, "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi"da ta'lim sifatini oshirish, pedagoglarning kasbiy mahoratini rivojlantirish va ularni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos tayyorlash muhim vazifalar sifatida belgilangan.

Prezident ta'kidlaganidek, bugungi kunda ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligi va raqobatbardoshligi mamlakatning intellektual salohiyatini belgilaydi. Shu nuqtai nazardan, pedagogika oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining bandligini ta'minlash faqatgina ish o'rinlari yaratish bilan emas, balki ularning kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish qobiliyatini shakllantirish orqali amalga oshirilishi zarur.

Zamonaviy mehnat bozorida pedagoglardan uzluksiz o'rganish, yangiliklarni tez o'zlashtirish va kasbiy faoliyatiga tatbiq eta olish talab etilmoqda. Shu sababli pedagogika OTM bitiruvchilarining kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot metodlari

Tadqiqot jarayonida umumilmiy va maxsus pedagogik metodlardan foydalanildi. Jumladan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va umumlashtirish, taqqoslash, pedagogik kuzatuv, so'rovnoma hamda tizimli yondashuv metodlari qo'llanildi. Pedagogika yo'nalishi bitiruvchilarining kasbiy rivojlanish darajasini aniqlash maqsadida ularning o'zini o'zi baholash ko'rsatkichlari va kasbiy faolligi o'rganildi.

Shuningdek, ta'lim muassasalari va mehnat bozori o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini o'rganish orqali bitiruvchilarning bandlikka erishishida innovatsion yondashuvlarning o'rni aniqlab berildi. Tadqiqotda kompetensiyaviy yondashuv asosida ishlab chiqilgan pedagogik model sinovdan o'tkazildi.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik muhitda tahsil olgan bitiruvchilar mehnat bozorida yuqori moslashuvchanlikka ega bo'ladi. Ular nafaqat umumta'lim maktablarida, balki nodavlat ta'lim muassasalari, o'quv markazlari va ta'lim xizmatlari sohasida ham faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Quyidagi innovatsion pedagogik mexanizmlar eng samarali deb topildi:

- individual ta'lim trayektoriyalarini joriy etish;
- pedagogik startap va loyiha faoliyatini rivojlantirish;
- raqamli platformalar orqali mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash;
- kasbiy portfel (portfolio) asosida baholash tizimini joriy etish.

Mazkur mexanizmlar pedagogika OTM bitiruvchilarining kasbiy faolligini oshirib, ularning bandligini ta'minlashga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik mexanizmlar pedagogika OTM bitiruvchilarining bandlik darajasini sezilarli oshiradi. Xususan, quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

- bitiruvchilarda mustaqil ta'lim olish va o'z ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantirish;
- raqamli texnologiyalar va zamonaviy pedagogik metodlarni amaliyotga joriy etish;
- kasbiy refleksiya va o'z faoliyatini tahlil qilish malakalarini rivojlantirish;
- ish beruvchilar bilan hamkorlikda tashkil etilgan amaliy mashg'ulotlar.

Tajriba natijalariga ko'ra, innovatsion pedagogik mexanizmlar asosida tayyorlangan bitiruvchilar mehnat bozorida tezroq moslashib, o'z mutaxassisligi bo'yicha ish topish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Muhokama

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, pedagogika oliy ta'lim muassasalarida kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish bitiruvchilarning bandligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. An'anaviy ta'lim yondashuvlari bilan bir qatorda innovatsion pedagogik mexanizmlarni joriy etish pedagog shaxsining ijodiy va professional salohiyatini ochib berishga xizmat qiladi.

Kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish jarayoni uzluksiz bo'lib, u pedagogning butun mehnat faoliyati davomida davom etadi. Shu sababli, OTMlarda bo'lajak o'qituvchilarda o'zini rivojlantirish motivatsiyasini shakllantirish va uni amaliy faoliyat bilan bog'lash zarur. Tadqiqot natijalari Prezident tomonidan ilgari surilgan "inson kapitalini rivojlantirish" g'oyalariga to'liq mos keladi. Pedagog kadrlarning kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishi ularning nafaqat ish bilan ta'minlanishiga, balki ta'lim sifatining oshishiga ham xizmat qiladi. Innovatsion pedagogik mexanizmlarni joriy etish orqali pedagogika OTMlarida ta'lim jarayoni mehnat bozori ehtiyojlariga yaqinlashadi. Bu esa bitiruvchilarning kasbiy barqarorligi va ijtimoiy moslashuvini ta'minlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, pedagogika OTM bitiruvchilarining kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishi orqali bandligini ta'minlash innovatsion pedagogik mexanizmlar asosida amalga oshirilishi lozim. Bunday yondashuv bitiruvchilarning raqobatbardoshligini oshiradi, ularni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos holda tayyorlashga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonini takomillashtirish va pedagog kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishda amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaeva M. Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish asoslari. – Toshkent: Fan, 2021.

2. Karimov I.A. Barkamol avlod – O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent, 2019.
3. Muslimov N.A. Kasbiy ta’lim metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
4. Xodjayev B.X. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2022.
5. Ziyomuhammadov B. Ta’limda zamonaviy yondashuvlar. – Toshkent: Akademnashr, 2021.

